

Nr 16.*Utlåtande i anledning av väckta motioner angående utredning om lagskydd åt frikyrkopastors tystnadsplikt.*

Första lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 36 i första kammaren av herr *Ollén* samt nr 56 i andra kammaren av herr *Hamrin*. I motionerna, vilka äro lika-lydande, framhålles, att medan en statskyrkoprästs tystnadsplikt, när det gäller bikt, är skyddad enligt lag en frikyrkopastor vid avgivande av vittnesmål kan åläggas att yppa vad som förtrotts honom under tysthetslöfte. Motionärerna anhålla, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning om lagskydd åt frikyrkopastors tystnadsplikt.

Beträffande de skäl, som i övrigt legat till grund för motionärernas hemställan, får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande bestämmelser.

Bestämmelser om tystnadsplikt för vittne vid avgivande av vittnesmål återfinnas i *36 kap. 5 § rättegångsbalken*. Detta lagrum kan sägas upptaga två huvudtyper av fall, då vittnesmål är uteslutet, nämligen dels sådana, då tystnadsplikt föreligger väsentligen med hänsyn till det offentligas intresse, att vissa förhållanden ej komma till allmänhetens kännedom, dels ock sådana, då tystnadsplikt kan anses berättigad huvudsakligen till skydd för den enskilde. Vad angår den förra gruppen fall upptagas bestämmelser i första stycket av paragrafen. Där stadgas, att ämbets- eller tjänsteman eller den som är förordnad eller vald att förrätta offentligt tjänsteärende eller utöva annan allmän befattning ej må höras som vittne angående något, varom han på grund av sin ställning har att iakttaga tystnad. I motiven till stadgandet framhålles, att frågan huruvida och i vilken omfattning tystnadsplikt föreligger får bero av de särskilda författningar, som reglera de avsedda personernas ställning, eller av de regler, som eljest kunna anses gälla därom. Dylika stadganden om tystnadsplikt för tjänstemän återfinnas t. ex. för domare i 4 kap. 11 § rättegångsbalken, för riksbankstjänstemän i 36 § lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank samt för posttjänstemän i 13 § allmänna poststadgan den 20 juni 1941.

Tystnadsplikt till skydd för den enskilde stadgas i paragrafens andra och tredje stycken för advokat, läkare, barnmorska och deras biträden, vilka ej må höras angående vad som blivit dem förtrott på grund av deras ställning, och för rättegångsombud, biträde och försvarare, som ej må vittna om vad

som förtrotts dem för uppdragets fullgörande. Om den, till vilkens förmån tystnadsplikten gäller, samtycker därtill, kan dock vittnesförhör äga rum med här avsedda personer angående omständigheter, varom de eljest varit skyldiga iakttaga tystnad. Lagrummet innehåller därjämte erinran om att tystnadsplikten för nämnda enskilda yrkesutövare i vissa fall kan upphävas av särskilda stadganden om upplysningsplikt. Därjämte föreskrives, att annan än försvarare är skyldig att avgiva utsaga i mål angående brott, varå icke kan följa lindrigare straff än straffarbete i två år.

I fråga om de sålunda angivna enskilda yrkesutövarna — advokat, läkare, barnmorska och deras biträden — ges regler om tystnadsplikt i 30 § av de av Kungl. Maj:t den 31 oktober 1947 (nr 826) fastställda stadgarna för Sveriges advokatsamfund, 60 § i allmänna läkarinstruktionen den 19 december 1930 (nr 442) och 22 § reglementet den 21 november 1919 (nr 798) för barnmorskor. Advokat är »skyldig att, där god advokatsed så fordrar, förtiga vad han erfarit i sin yrkesutövning». Läkare är förbjuden att »yppta vad honom i denna hans egenskap blivit i förtroende meddelat».

Vid sidan av de regler om tystnadsplikt, för vilka ovan redogjorts, utsäges i 36 kap. 5 § rättegångsbalken, att om tystnadsplikt för präst är särskilt stadgat. Denna erinran i lagtexten syftar på en bestämmelse i 7 kap. kyrkolagen — »om hemliga skriftermål» — där 2 § lyder:

»När synden är så hemlig, att hon ingen annan än Gud och syndaren eller flera i synden delaktiga kunnig är, och syndaren för prästen henne bekänner och ångrar samt bättring lovar, då skall han avlösas, och ingen prästman må en sådan syndare och hans brott röja (vid livsstraff till görande). Utkommer något sådant av prästen eller någon, som står på lur, det skall aldrig äga vitsord, och en sådan lurant skall, ävensom prästen, straffas (till livet).»

Äsidosätter präst som lyder under domkapitel sin tjänsteplikt, äger domkapitlet enligt 13 § 2 mom. lagen den 13 november 1936 om domkapitel (nr 567) tilldela honom varning eller suspendera honom. I svårare fall sker åtal vid domstol.

I visst hänseende åtnjuter även frikyrkopastor befrielse från vittnesplikt, nämligen när han tjänstgjort som medlare mellan äkta makar. Enligt stadgandet i 14 kap. 3 § giftermålsbalken må medlare i äktenskapstvister ej höras som vittne om vad han vid medlingen erfarit. Medling mellan makar kan enligt 14 kap. 1 § giftermålsbalken verkställas förutom av präst i församling av svenska kyrkan även av behörig vigselförrättare inom annat trossamfund. Kyrklig vigsel må enligt 4 kap. 2 § giftermålsbalken äga rum inom svenska kyrkan och inom annat trossamfund, om Konungen medgivit, att vigsel må förrättas inom samfundet. Sådan rätt att förrätta vigsel har medgivits prästerskap hos ett flertal frikyrkliga samfund.

Historik. Dansk och norsk rätt.

Den som höres såsom vittne är i princip skyldig att omtala allt som han har sig bekant, i den mån det är av betydelse i målet. Före processreformen modifierades denna huvudprincip av på spridda ställen i lagstiftningen förekommande bestämmelser om att vittne ej ägde uttala sig rörande vissa omständigheter. Förutom ovan citerade, alltjämt gällande stadgande i kyrkolagen föreskrevs exempelvis i 17 kap. 7 § äldre rättegångsbalken, att fullmäktig ej ägde vittna om det som hans huvudman under rättegången förtrott honom. Även för vissa andra fall fanns i lag stadgad en tystnadsplikt, vilken som följdverkan medförde begränsning av möjligheten att vittna. Den i 1 kap. 7 § äldre rättegångsbalken föreskrivna domareden medförde sålunda, att domare ej kunde vittna om de rådslag, som rätten höll inom stängda dörrar. En liknande tystnadsplikt förelåg för juryman i tryckfrihetsmål på grund av den försäkran han var skyldig avlägga. Den i särskilda författningar stadgade tystnadsplikten för vissa ämbets- och tjänstemän ansågs i viss utsträckning utgöra hinder för avläggande av vittnesmål. Däremot torde så ej varit förhållandet med exempelvis den i 258 § lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse föreskrivna skyldigheten att ej i oträngt mål yppa enskildas förhållanden till bankbolag.

Beträffande i förtroende lämnade meddelanden förelåg ett svårtolkat uttalande i ett kungl. brev av den 24 april 1754, där det stadgades, att »varken lagen fordrar, att vittnen om sådant, som emellan fyra ögon sagt blivit, böra vittna eller på sådane vittnesmål, när de med laga skäl icke bestyrkas eller av parten vidkännas, något avseende havas bör». Rörande innebörden av detta brev, vilket genom Kungl. Maj:ts dom den 28 november 1799 förklarades icke vara tillämpligt i tvistemål, rådde delade meningar. Enligt uttalande av processlagberedningen kunde emellertid skäl anses föreligga för den uppfattningen, att brevet endast avsett att utesluta vittnesbevis rörande ärekränkande uttalanden som fällts i förtroende.

Med hänsyn till den tvekan som rådde angående innebörden i vissa fall av de då gällande föreskrifterna ansågs vid processreformen lämpligt att i rättegångsbalken närmare angiva i vilka fall vittnesmål skulle vara uteslutet.

Processkommissionen uttalade efter att ha behandlat frågan om tjänstemäns tystnadsplikt följande:

Likaså måste det anses vara ett samhälleligt intresse, att allmänhetens tillit till personer i viss ställning icke rubbas genom att de tvingas att yppa vad de i förtroende erfarit. Ur denna synpunkt kan i viss omfattning skydd anses påkallat för vad som i förtroende erfårts av präst, vare sig han är anställd i statskyrkan eller i annat trossamfund, av läkare eller av advokat. Bestämmelser, som under närmare angivna förutsättningar utesluta vittnesförhör om sådana förhållanden, som nu berörts, torde böra intagas i en blivande lag.

Vid riksdagsbehandlingen av den i anledning av processkommissionens betänkande avgivna propositionen (nr 80/1931) uttalade *särskilda utskottet* i avgivet utlåtande, att det även syntes böra övervägas, huruvida icke, åtminstone i brottmål, befrielse från vittnesplikt kunde stadgas beträffande omständigheter, som meddelats i förtroende. En ovillkorlig skyldighet att yppa även förtroliga meddelanden skulle enligt utskottets mening vara ägnad att störa sammanlevnaden och stundom ställa den enskilde inför svåra inre konflikter.

Processlagberedningen fann det emellertid icke tillrädligt att medgiva en allmän befrielse från vittnesskyldighet beträffande yttranden, som skett i förtroende, då härigenom möjligheterna till fullständig utredning i alltför hög grad skulle minskas. Beredningen visade därvid särskilt på de olägenheter som skulle kunna framträda i grova brottmål. I de fall då skydd för förtroliga meddelanden vore särskilt påkallat gäves emellertid enligt processlagberedningens mening tillräckligt skydd genom reglerna i 36 kap. 5 § i förslaget, vilket lagrum oförändrat upptagits i gällande lag.

Som framgår av den ovan lämnade redogörelsen för gällande rätt medtogos emellertid ej frikyrkopastorer bland de grupper, som erhöilo tystnadsrätt för i förtroende mottagna meddelanden. Angående statskyrkoprästs rätt att iakttaga tystnad uttalade processlagberedningen.

Vad angår tystnadsplikt för präst meddelas därom för närvarande bestämmelser i kyrkolagen, och övervägande skäl torde tala för att denna fråga alltjämt regleras av den kyrkliga lagstiftningen.

Under behandlingen hos Kungl. Maj:t, i lagrådet och i riksdagen berördes ej frågan om prästs eller frikyrkopastors tystnadsplikt.

I *dansk rätt* regleras förevarande fråga i § 169 Lov om rettens pleje, där det stadgas.

»Mod dens ønske, som har krav paa hemmeligholdelse, maa vidnesbyrd ikke afkræves — — — folkekirkens og anerkendte trossamfunds præster om det, som i skriftemaal eller i øvrigt i deres egenskab av sjælesørgere maatte være dem betroet.»

Norsk rätt erbjuder exempel på en motsvarande lösning av spørsmålet. I § 205 lov om rettergangsaaten for tvistemaal stadgas nämligen.

»Uten samtykke av den, som har krav paa hemeligholdelse, maa retten ikke ta imot vidnesbyrd av prester i statskirken og andra anerkjendte trossamfund, sakførere, forsvarere i straffesaker, læger, apotekere og jordmødre om noget, som er betrodd dem i deres kald, undtagen naar de efter lov er pligtige til att aapenbare det.

Det samme gjælder underordnede og medhjælpere, som i stillings medfør er kommet til kundskap om det, som er betrodd de nævnte personer.»

Yttranden.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden över motionerna från hovrätten för Västra Sverige, domkapitlet i Linköpings stift och 1951 års rättegångskommitté. Därjämte har utskottet berett Föreningen Sveriges häradshövdingar, Föreningen Sveriges stadsdomare, styrelsen för Sveriges advokatsamfund, Frikyrkliga samarbetskommittén och Förbundet för religionsfrihet tillfälle att yttra sig över motionerna.

Hovrätten för Västra Sverige anför.

Vad i förarbetena till 36 kap. 5 § rättegångsbalken anförts om den förtroendeställning som utövare av vissa yrken intaga i förhållande till den enskilde samt dennes berättigade intresse av att vad som anförtros sådan yrkesutövare icke kommer till annans kännedom, synes äga tillämplighet även på förhållandet mellan den enskilde och hans själasörjare. Beträffande skriftermål inför präst i svenska kyrkan tillgodose ovannämnda regler i kyrkolagen såväl den enskildes som prästens intresse av att tystnad iakttagas om vad som förekommit vid skriftermålet. Den likställighet som numera i åtskilliga hänseenden gäller mellan svenska kyrkan och andra trossamfund talar för att liknande regler böra gälla i fråga om förtroenden med karaktär av bikt inför den som i sådant samfund intager en ställning, motsvarande den som tillkommer präst i svenska kyrkan. Hovrätten vill därför tillstyrka, att frågan om införande av sådana regler göres till föremål för utredning.

Domkapitlet i Linköpings stift anför följande.

I 36 kap. 5 § rättegångsbalken, där tystnadsplikt i vissa fall lagfästes, säges i sista stycket om prästs tystnadsplikt endast att därom är särskilt stadgat. Det stadgande som därvid avses torde vara 7 kap. 2 § kyrkolagen. Detta stadgande åter synes genom sin ålderdomliga formulering icke i alla avseenden giva präst den rätt och skyldighet att iakttaga tystnad som motionärerna åsyfta.

Emellertid har med stöd av denna lagbestämmelse genom domstolspraxis för präst i svenska kyrkan tillskapats en frihet från skyldighet att yppa vad som i hans ämbete delgivits eller anförtrotts honom, vilken frihet kan sägas vara jämförlig med den som gäller för annan ämbets- eller tjänsteman. Tystnadsplikten torde vara att betrakta som ett åliggande, vilket han på grund av sitt ämbete har att iakttaga, oberoende av om han avgivit tysthetslöfte eller icke. Det är således icke »tysthetslöftet» som sådant, som är avgörande för frågan om tystnadsplikt föreligger eller icke.

Med denna allmänna reservation får domkapitlet förklara sig tillstyrka att en förutsättningslös utredning verkställas, om och i vilka fall åt frikyrkopastors tystnadsplikt kan beredas samma skydd som det vilket kan anses tillkomma svenska kyrkans prästerskap.

1951 års rättegångskommitté anför följande.

Med den religionsfrihet som i vårt land gäller är det icke tillfredsställande om en pastor i ett frikyrkosamfund, vilken verkar som själasörjare, skall vara skyldig att vittna om vad som anförtrotts honom som själasörjare, medan en statskyrkopräst icke har sådan skyldighet. Om det än kan antagas

att domstolarna i praktiken är benägna att härvidlag icke fordra mera av en frikyrkopastor än av en präst, anser kommittén önskvärt att den motsättning, som otvivelaktigt åtminstone formellt råder, blir undanröjd.

En omreglering är emellertid förenad med avsevärda svårigheter.

En naturlig utväg kan synas vara att, i överensstämmelse med dansk och norsk rätt, genomföra full likställighet i förevarande avseende genom en regel av innebörd att alla ifrågavarande präster eller pastorer, inom eller utom svenska kyrkan, icke skulle vara skyldiga — och icke heller ha rätt — att vittna om det som anförtrotts dem som själasörjare, såvida icke den som anförtrott dem det givit sitt samtycke. En sådan regel skulle nära ansluta sig till vad som nu stadgas om advokater m. fl. i andra stycket av 36 kap. 5 §; detta stadgande innebär tydligen att i den mån samtycke ges vederbörande har icke blott rätt utan även skyldighet att vittna.

En likställighet av detta innehåll kan emellertid icke genomföras utan ändring i kyrkolagen. De nu i kyrkolagens 7 kap. 2 § meddelade bestämmelserna, till vilka RB hänvisar, är nämligen av vidsträcktare innebörd. De är givna som skydd för bikten som sådan och gäller gentemot båda parterna vid bikten, så att tystnadsplikten för prästen icke kan upphävas genom ett samtycke av andra parten; dessutom gäller den gentemot den som avlyssnar en bikt. Å andra sidan torde icke påyrkas att sådana bestämmelser om tystnadsplikt, som enligt kyrkolagen gäller för statskyrkopräst, skall genomföras för själasörjare i andra trossamfund.

Vissa avgränsningssvårigheter uppstår dessutom när det gäller att avgöra vilka som skall likställas med statskyrkoprästerna i fråga om vittnesplikten. Enligt 4 § 1951 års religionsfrihetslag förstås med trossamfund, förutom svenska kyrkan, varje »sammanslutning för religiös verksamhet, vari ingår att anordna gudstjänst», och något slags auktorisation av vissa trossamfund sker icke i vårt land i vidare mån än att enligt giftermålsbalken (4 kap. 2 §) Kungl. Maj:t kan medgiva att vigsel må äga rum inom visst trossamfund. Det är icke givet att detta urval sker efter samma synpunkter som bör vara avgörande om nya undantag från vittnesplikten anses böra begränsas att gälla vissa trossamfund. I synnerhet om en sådan begränsning icke skall ske, men även eljest, torde det vidare bli mycket svårt att i lag bestämma, vilka befattningshavare inom trossamfundet som anses ha sådan ställning som själasörjare att undantagen från vittnesplikten bör gälla för dem. Härvidlag är det uppenbarligen än mindre möjligt att anknyta till den behörighet såsom vigselförrättare som länsstyrelsen enligt ovannämnda kungörelse den 26 oktober 1951 kan förlåna vederbörande befattningshavare.

Såsom av det sagda torde framgå anser kommittén att en utredning av den av motionärerna väckta frågan bör ske.

Föreningarna Sveriges häradshövdingar och Sveriges stadsdomare tillstyrka, att den i motionerna väckta frågan blir föremål för utredning, men framhålla, att vissa svårigheter möta att tillgodose motionärernas önskemål. Därvid visa båda föreningarna på vanskligheten av att avgränsa den grupp frikyrkopastorer, som skall kunna likställas med statskyrkoprästerna i fråga om vittnesplikten. Föreningen Sveriges häradshövdingar framhåller ytterligare, att den av motionärerna åsyftade ändringen beträffande vittnesplikten för frikyrkopastorer förutsätter en lagbestämmelse som reglerar deras tystnadsplikt.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund uppmärksammar samma svårigheter och anför bl. a.

En inskränkning i frikyrkopastorernas vittnesplikt är ägnad att inge vissa betänkligheter. Nu gällande inskränkningar i vittnesplikten (rätten att tåga) korrespondera mot en materiell tystnadsplikt (plikten att tåga), stipulerad i särskilda författningar, allmänna läkarinstruktionen, advokatsamfundets stadgar etc. Gemensamt för alla dessa fall torde vara, att brott mot tystnadsplikten kan medföra straffansvar eller disciplinär påföljd. Att inskränka frikyrkopastorernas vittnesplikt utan att samtidigt ålägga dem en på något sätt sanktionerad plikt att iakttaga tystnad, synes knappast kunna ifrågakomma. En lösning av sistnämnda fråga torde möta vissa svårigheter.

Även om man blott beaktar tystnadspliktens processuella sida, inskränkningen i vittnesplikten, lär det vara svårt att utan vidare likställa frikyrkopastorerna med sådana kategorier, som äro underkastade ämbetsmannansvar eller disciplinär tillsyn. Ämbets- eller tjänstemannaställningen innefattar en viss garanti mot att rätten att iakttaga tystnad missbrukas, och detsamma gäller om yrkesutövare, som äro underkastade disciplinär tillsyn. Någon dylik garanti finnes icke i fråga om frikyrkopastorerna och lär svårigen kunna tillskapas.

Med det anförda har styrelsen velat påvisa att den av motionärerna väckta frågan är ganska komplicerad. Någon erinran mot att den av motionärerna begärda utredningen kommer till stånd har styrelsen emellertid icke.

Frikyrkliga samarbetskommittén understryker det angelägna i motionernas syfte på följande sätt.

En lagändring på denna punkt skulle innebära ett skydd såväl för de människor, som vänder sig till en frikyrklig pastor i djupt personliga frågor, som för frikyrkopastorn själv. De frikyrkliga pastorerna bedriver ju en omfattande själavård, inte bara bland församlingarnas medlemmar utan även bland många människor, som står utanför församlingarna. Bl. a. delar ju åtskilliga pastorer numera ansvaret för den andliga vården vid fångvårdsanstalterna med präster i svenska kyrkan. De människor, som blottar sig för pastorn, bör kunna veta, att han icke är skyldig att inför domstol röja vad han fått veta under bikt.

Samarbetskommittén är sålunda av den bestämda uppfattningen, att en utredning i den nu berörda frågan är önskvärd.

Därefter behandlar samarbetskommittén frågan, huruvida rätten att förtåga vissa omständigheter vid avgivande av vittnesmål med nödvändighet förutsätter i särskild författning ålagd skyldighet att iakttaga tystnad därom, och uttalar i denna fråga.

Om man skyddar en pastors rätt att inför domstol förtåga en bikthemlighet, har man givetvis full rätt att ur moralisk synpunkt ställa kravet att han i sin tjänsteutövning i tystnad bevarar sådant, som delgivits honom under bikt. Garantier härför torde kunna vinnas på annat sätt än genom borgerlig lagstiftning. Vid pastorsutbildningen inom samtliga samfund understrykes vikten av att en pastor i tystnad bevarar sådant, som yppats för honom i den personliga själavården. Pastorerna inom två samfund (metodistkyrkan och Svenska missionsförbundet) måste, innan de avskiljes för tjänst i församlingarna, högtidligen avlägga löfte om att icke röja sådant, som blottats för dem i deras egenskap av pastorer och själasörjare.

Den första uppgiften för utredningen bör sålunda vara att undersöka, huruvida det är nödvändigt att anse en i lag stadgad tystnadsplikt som förutsättning för tystnadsrätt, även om det ur moralisk synpunkt självklara kravet på tystnadsplikt kan anses uppfyllt på annat sätt.

Förbundet för religionsfrihet uttalar allmänt, att det syntes oriktigt, att frikyrkopastorerna ställdes annorlunda i något avseende än svenska kyrkans präster.

Utskottet.

Den av motionärerna påtalade olikheten i fråga om tystnadsrätt synes icke låta sig väl förena med den likställighet mellan svenska kyrkan och andra trossamfund, som religionsfrihetslagen förutsätter. De djupt personliga förtroenden, vilka under biktens insegel kunna givas en själasörjare, bör denne äga bevara vid vittnesförhör, oavsett vilket trossamfund han tillhör. Att detta torde vara en allmänt omfattad uppfattning, synes framgå av i ärendet inkomna yttranden. Den nuvarande ordningen innebär emellertid, att en domstol om saken ställes på sin spets nödgas förelägga en som vittne åberopad frikyrkopastor att redogöra för vad han erfarit vid mottagande av bikt.

Såsom framhållits i flera yttranden äro emellertid avsevärda svårigheter förenade med en lagändring i det angivna syftet. Därvid må till en början uppmärksammas vanskligheten av att avgränsa den grupp, som kan finnas böra erhålla tystnadsrätt vid avgivande av vittnesmål. Som framgår av den lämnade redogörelsen över förarbetena till rättegångsbalken avvisade processlagberedningen den tidigare framförda tanken att stadga en allmän befrielse från vittnesplikt beträffande omständigheter, som meddelats i förtroende. Den sålunda antagna principen synes böra föranleda, att en utvidgning av tystnadsrätten i den av motionärerna önskade riktningen ej tillåtes sträcka sig längre än till personer, som verkligen framstå som själasörjare i egentlig mening. Med hänsyn till strukturen av vissa trossamfund uppkomma emellertid svårigheter att utskilja de funktionärer inom samfundet, som kunna anses intaga en sådan ställning. Frikyrkoförsamlingarna äga icke alltid en från församlingens övriga medlemmar fast avgränsad pastorsbefattning, vilket är en naturlig följd av att frikyrkorörelserna utvecklats ur enskilda sammanslutningar för gemensam andaktsövning under ledning endast av lekmän. Denna karaktär har i en del fall bibehållits, men i andra fall ha sammanslutningarna efter hand vunnit en fastare organisation och anställt särskilda pastorer. Inom flera av de större frikyrkorörelserna anordnas en grundlig pastorsutbildning, och stränga krav ställas på dem som önska anställning som pastor, under det andra religiösa samfund anlita lekmän, som icke fått någon särskild utbildning för detta ändamål.

Med hänsyn till det anförda synes det kunna ifrågasättas, huruvida en utvidgning av tystnadsrätten icke bör begränsas till pastorer inom allenast

sådana samfund, som äro fastare organiserade med ett klart avgränsat pastorsämbete. Även fränsett de principiella betänkligheter en sådan begränsning kan vara ägnad att inge är det tydligt, att en form av särskild auktorisation av trossamfund för detta ändamål skulle medföra alltför stor omgång i förhållande till det begränsade syftet därmed. Därest emellertid någon form av begränsning skulle anses nödvändig, kan det måhända förtjäna övervägas, huruvida ej denna kan ske till de pastorer inom frikyrkliga trossamfund, som erhållit vigselrätt. Såsom rättegångskommittén framhåller, är det visserligen ej givet att urvalet av de samfund, inom vilka vigsel må förrättas, sker efter samma synpunkter, som böra vara avgörande för nu ifrågasatta begränsning. För att generellt vigselmedgivande skall kunna medgivas ett trossamfund torde emellertid ställas sådana utbildnings- och kompetenskrav på dess pastorer, att vad som i sådana hänseenden kan fordras för en utvidgning av tystnadsrätten måste anses uppfyllt. En gränsdragning efter angivna linjer, vilken genom sin anknytning till en redan bestående indelning ter sig praktisk, synes komma att omfatta samtliga större frikyrkosamfund.

Det är emellertid såsom rättegångskommittén även framhåller tydligt, att oavsett hur den grupp frikyrkopastorer bestämmes, som kan anses böra undantagas från fullständig vittnesplikt, likställighet mellan denna grupp och svenska kyrkans präster ej kan uppnås utan ändring i kyrkolagen. Även utan en sådan ändring torde likväl motionärernas önskemål kunna tillfredsställande tillgodoses genom att gruppen frikyrkopastorer jämsättes med yrkesgrupperna advokater och läkare i fråga om rätt att undandraga sig vittnesmål.

Vid en sådan lagändring möta dock nya problem. Av flera remissinstanser erinras om att den rätt att tåga, som för närvarande medgives vissa yrkesgrupper, motsvaras av en i särskilda författningar ålagd skyldighet att tåga, och det framhålles, att det ej synes böra ifrågakomma att inskränka frikyrkopastorernas vittnesplikt utan att samtidigt ålägga dem en på något sätt sanktionerad plikt att iakttaga tystnad. I detta sammanhang må emellertid erinras om att straffrättskommittén i sitt förslag till brottsbalk (SOU 1953: 14) tagit avstånd från den av Thyrén i dennes strafflagförslag framlagda tanken att ge en allmän bestämmelse om brott mot tystnadsplikt. I Thyréns utkast till lagstiftning om brott mot enskild frid upptogs straff för »den som utan tillräckliga skäl uppenbarar enskild persons hemlighet, varom han genom sin ställning eller sitt yrke erhållit kännedom». Inom straffrättskommittén övervägdes visserligen att efter mönster från utländsk lagstiftning föreslå stadgande om straff för den som obehörigen yppar hemlighet varom han erhållit kännedom i sin verksamhet såsom läkare, sjuksköterska, barnmorska eller apotekare eller under fullgörande av vissa allmänna uppdrag. Vid införande av en sådan bestämmelse synes ha kunnat övervägas att medtaga även frikyrkopastorer bland de yrkesgrupper, som ålades straffsanktionerad tystnadsplikt. Emellertid har straffrättskommittén icke ansett en så allmän straffbestämmelse lämplig, och det stadgan-

de om brott mot tystnadsplikt, som slutligen upptagits i brottsbalksförslaget, avser endast den som är eller varit anställd i allmän tjänst eller av statlig eller kommunal myndighet tillkallad för överläggning eller medverkan i dess verksamhet eller som fullgör eller fullgjort lagstadgad tjänsteplikt. Det torde sålunda vara förenat med svårigheter att åstadkomma en straffsanktion för frikyrkopastorernas tystnadsplikt.

Enligt utskottets mening förtjänar det emellertid närmare övervägas, hurvida en inskränkning av frikyrkopastorernas vittnesplikt med nödvändighet måste sammanknytas med en i allmän lag eller författning ålagd tystnadsplikt. Det må erinras om att enligt 36 kap. 5 § rättegångsbalken rättegångsombud, biträde eller försvarare ej må höras som vittne om vad som för uppdragets fullgörande förtrotts honom men att en däremot svarande tystnadsplikt ej är sanktionerad för annan än advokat.

Vidare må uppmärksammas, att enligt vad frikyrkliga samarbetskommittén framhåller frikyrkopastorer vid sin utbildning regelmässigt åläggas att i tystnad bevara vad de erfarit vid personlig självvård samt att pastorerna inom metodistkyrkan och Svenska missionsförbundet också högtidligen avlägga löfte att ej röja sådana omständigheter. Över huvud taget torde den nu diskuterade frågan få ses i sammanhang med det förut antydda avgränsningsproblemet. I samma mån som man begränsar en utvidgning av tystnadsrätten till pastorer med grundligare utbildning och större kompetens, minska givetvis betänkligheterna mot att inskränka vittnesplikten utan motsvarande sanktion för tystnadsplikten. Genom en lämpligt avvägd begränsning skulle man även komma till rätta med de farhågor för missbruk av tystnadsrätten som advokatsamfundets styrelse uttalar för de fall, att sådan rätt medgäves personer, vilka, i motsats till ämbets- och tjänstemän samt andra i 36 kap. 5 § rättegångsbalken upptagna yrkesutövare, ej äro underkastade disciplinär tillsyn.

Det anförda torde giva vid handen att en lagändring för att tillgodose motionärernas önskemål är förenad med avsevärda svårigheter. En utredning av den väckta frågan bör emellertid komma till stånd och synes utskottet lämpligen kunna ske inom 1951 års rättegångskommitté, som har att verkställa översyn av rättegångsbalken med därtill anslutande lagstiftning och administrativa författningar.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 36 och II: 56, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning om rätt för frikyrkopastor att undandraga sig vittnesmål angående vad som blivit honom förtrott i hans egenkap av själasörjare.

Stockholm den 26 mars 1954.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist*, Lindblom, Olofsson, Lodenius, fru Sjöström-Bengtsson, herr Björnberg*, fru Gärde Widemar och fru Wallentheim*;

från andra kammaren: herrar Rylander, Landgren*, Gustafsson i Borås, Johansson i Norrfors*, Hedqvist*, fru Johansson i Skövde, herrar Fröding och Lundqvist.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av fru *Johansson* i Skövde och herr *Lundqvist*.
